

SZÉKELY-UDVARHELY

1848-AS FÜGGETLENSÉGI POLITIKAI SZÉKELY UJSÁG

AZ „ELSŐ SZÉKELY HÁZI-IPARI ORSZÁGOS SZÖVETKEZET” ÉS TÖBB EGYESÜLET HIVATALOS KÖZLÖNYE

Megjelen hetenként kétszer: csütörtökön és vasárnap.
ELŐFIZETÉSI ÁRA: egész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér. Külföldre egész évre 12 K. Közégek, közéleti előfizetők, papok és gazdasági egyesületi tagok egész évre 8 K, tanítók, közéleti és körjegyzők szintén egész évre 7 koronáért kapják. Egy példány ára 10 fillér.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
BETEGHPÁL
LAPTULAJDONOS.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: Székelyudvarhely, Kosuth-utca 31. szám, hova a kéziratok, hirdetések és előfizetések küldendők. — Kéziratokat vissza nem adunk. Hivatalos hirdetések 100 szög minden szó 6 fillér, azon felül 4 fillér, magán hirdetések négyzet om. 8 fillér, többzori közlésnél 6 fillér. Nyílt-térre a K. D. J. k. előre fizetendők. — M. kir. postatakarékpénztári csekk- és klíring 10.489. szám.

Oktober 6.

... A dob pergett, vezényszó hallatszott fel, a szürke, vértelen őszi hajnalba s az osztrák uralom zsoldos bérencei halállal büntették a nemzetnek mindent feláldozó honfiakat, legszebb erényükért, a hazaszeretetért...

Az őszi langyos melegségi napsugára szomorúan tűzött a bitókra, melyet az aradi vár sáncában állított fel, a más erejével győztes ellenség. Glóriát fest a dicstelen halállal kimultak viaszszárga homloka körül s a Messiással egy halált halt nemzeti hősök ott, a nedves, mocskos sáncároknak nyerték el az örök halhatatlanság dicsőségjeljes predikátumát. Akasztó-fával, golyóval kivégezhetők a tizenhárom dicső tábornok földi porhüvelyét, a gyilkos erőszak erőt vehetett földi gyengeségükön, de örök életüktől, a nemzet bálványozó szeretetétől, sem a pribékek, sem a hóhérok nem foszthatták meg azokat, kik mártyrhalálukkal gyémánt betűkkel vésték nevüket a nemzet történetkönyvébe.

S ha az osztrák-had felujonghatott, láttára a szegényteljes halállal kimult tábornokokkal, s ha Bécsben örömtüzeket gyújthattak a tizenhárom aradi vértanu mártyrhalálakor, azért a magyar nemzet erejét, bizalmát egy szebb jövődében nem gyengíthették meg e fényes példák, sőt megerősítették azt. Minden erőszak ellentállást szül s mennél nagyobb kegyetlenség-gel igyekeztek megtorolni nemzetünk szabadságvágyát s függetlenségének kivására irányuló törekvését, annál nagyobb erővel markolt a szívekbe a hősök gyönyörű példája, mindent, mindent feláldozni a haza érdekében,

Oktober hatodika! Gyászos emlékeztető nap hazánkra. De az emlékek, melyek ellentétben minden földi halandósággal, időben és térben nyerne, mennél messzebb kerülnek a cselekvés idejétől annál magasabba emelkednek az utódok szemei előtt. Az aradi Golgotha csak most sugárzik teljes fényében. Most, mikor már hatvanegy esztendeje mullott annak, hogy a bitó ily véres, ily szörnyű orgiát csapott. Most tündöklök pompázatos fényben az ő dicsőségük, most lát-szik óriási nagyságuk, melylyel nemcsak a mostani törpe korból, de korszakuk jelenei közül is, mint hatalmas árbóc emelkednek ki.

Nem halt meg az, kit pribék kéz bitón fojtott meg, s nem mult ki az arnyékvilágból, kinek szíve dobbanását, ellenség ádáz golyója hallgattatta el.

Az örök halhatatlanság sugárkévéje világít be, emlékének a késői utódok emlékeztetőbe s annál ragyogóbb, mennél sivárabb, mennél homályosabb, mennél kietlenebb a jelen.

Az aradi gyásznapi nemzetünk legszomorúbb évfordulója. S ime idők folyamán, mint nemzeti gyásznapi alakult ki, melyet megünnepelni, megülni nemcsak a magyar társadalom, hanem a politikai s az egész hivatalos világ szent és elmulaszthatatlan kötelessége.

S míg lassan, lassan odafejldtek a dolgok, hogy minden hivatalos forum, az egész magyar nemzet egyetemes gyászünnep lett, addig a kegyeletlen érzés oda törekedett, hogy azt a területet, a melyen mártýrvérüket a föld beitta, magyar nemzet tulajdonává tegyék s hatalmas emlékekkel örökítsék meg. Ime ez a törekvés is valóra vált s most már az aradi Golgotha helye a nemzet tulajdona, oda imádkozni, leborulva kegyeletüknek áldozni, minden magyar ember kötelessége.

A mártýrok emlékezte erősíti a nemzeti érzületet. Épen ezért tartjuk meg emlékeztetőnkben azok emlékét, kik mosolylyal ajkukon, hön dobogó érzéssel szívükben mentek a bitó alá, mert tudták, hogy az az eszme, melyért sikra szállottak, győzedelmeskedni fog, bármiképen erőlködjék az ellenség annak meghiusítására.

Oktober hatodika! Te szent, te dicső nap, meleg hazafíui érzelmünkkel köszöntünk!

A magyar tanítók.

Irta: Mailáth Gusztáv Károly gróf erdélyi püspök.

— A „Tanítók Évkönyvé”-ből. —

Monumentális épület előtt állunk. Csodáljuk szédítő méreteit, fenséges homlokzatát, hatalmas oszlopait, de vajj! hányan gondolunk azokra az alapkövekre is, melyeken az épület-óriás sulya megpihen? A mélyebbre lerakott építmény — mert nem látszik — a szemlélők figyelmét, méltánylását rendszerint elkerüli. Pedig kétségtelen, hogy rajta áll, szilárd-ságától függ a nagyszerű alkotásnak bámulatunkat fölkeltő, látható jele is.

A kultura hatalmas palotájának talpköveit is csak kevesen veszik észre s csak még kevesebben méltányolják a jelentős szerepet, melyet

ezek a talpkövek a műveltség me-részszerűalásu iverinek, magasbatörő oszlopainak megalapozásában s hor-dozásában betöltötenek.

Hazánk kulturájának bizonyára ilyen elsőrangú alapkövei: a ma-gyar tanítók. A társadalmi élet legtöbb iránya, a nemzet általános értelmi és erkölcsi színvonala, ma-gyar érzülete, lelke, nagyrészen az ő vállalkon nyugszik, mint talapza-ton. De épen mert szerepük a talp-kövek szerepe, nem csoda, ha sor-suk is ezekével azonos: feledés, nem méltánylás vagy épen lekicsinylés.

Alapvető munkásságukban pala-táblás gyermekekkel foglalkoznak; oly korban nyulnak a lélekhez, mely-ben az még csak bontogatja szár-nyait s élete inkább csak ösztön-szerű, mint tudatos jelenségek meg-nyilvánulása. Az ilyen kis elemiiskol-ás éretlen arra, hogy mesterének fáradozását meg tudja becsülni, szí-vében a hála még alig fakadó érze-lem, hiszen gyengéd, nyílt lelkének épen ezen a kezdeten annyi és annyi benyomást kell magába fogadnia, hogy azok pusztá megőrzése is már az egész értelmi erőt lekötí. Mikor pedig felnő, s képzetebb szívvvel, érettebb ésszel tán kamatostól is meg tudna fizetni gyermekkori tanító-jának a multakért, halálját megbé-níti a legáltalánosabb emberi gyen-gesség: a feledés.

Másfelől maguk a szülők igen gyakran majdnem semmi jelentősé- get sem tulajdonítanak annak, amit gyermekeiknek az elemi iskola nyújt. Az alacsonyabb műveltségűek nehe- zebben is mérlegelhetik a tanító munkájának értékét, a magasabb intelligenciájukat viszont az elfogu- latlan méltánylás helyett hány és hány esetben téveszti meg a tanító által nyújtott ismereteknek természet- szerűleg elemi jellege, a tanítói mű- ködésnek sokszor csak kis körben, egyszerű viszonyok közt történő ki- fejtése. Hányan vannak, kik az is- meretek körében is csak a nagy- ságban látják a jót, az érdemlegest, nem pedig a jóban a nagyot!

Am a talpkövek nem-méltánylá- sától már csak egy a lépés azok lekicsinyléséhez s ez sem hiányzik a kultura Atlasainál: a tanítóknál. A közvélemény a tanítói kart tekin- télyben, megbecsülésben általán a a magasabb iskolák tanárainak he- lyezi alá. Természetes folyamánya ez annak az egyoldalú pedagógiai fölfogásnak, mely az emberfaragás művészetének föladatát kizárólag az elme kiképzésébe akarja helyezni. A felsőbb iskoláktól nyújtott ismer-etek tartalmasabbak, mint az egy- szerűbb, tehát úgy vélik: a tanár is több, mint a tanító. Ha majd a gya- korlat neveléstudományt izig-vérig áthatja az a magasabb elv, mely a részembér helyett egészre törekszik

s mely a pusztá értelmi képzettség- nél jelentősebbnek, egyénre és tár- sadalomra üdvösebbnek: az acélos akaratot, a csiszolt jellemet, a kinyílt egyéniséget tekintí, akkor majd a közvélemény is kénytelen lesz en- gedni a tanító tekintélyét, hivatását lekicsinylő álláspontját. Mert, miért ne tarthatna egyenlő tekintélyre, bccsülésre igényt a tanító a tanárral? Mindkettő az egész embert alakítja, neveli s amennyivel többet követel az egyiktől az ifju nagyobb értelme, annyival többet a másiktól a kis gyermek öntudatlansága. S kérdés, melyikhez kell több ügyesség, na- gyobb ügyesség, nagyobb rátermett- ség, alaposabb ismeretek.

Egyébként pedig a feledés, a gyakran lenéző nemméltánylás, saját hivatásunkat önmagunk előtt is le- nézetté nem teheti, kötelességeink iránti lelkesülésünket nem csökkent- heti. Csak a dicsvágyó s hivatásá- nak magaslatára emelkedni nem tudó ember teheti függővé pályá- jához való ragaszkodását s mun- kásságának mértékét: külső elismer- réstől. Aki Krisztus szellemében él, az hivatásának értékét s kötelessé- geit az Ő elvei szerint fogja föl s az elismerésben is a Jézus elismer- sére pályázik. Pedig, ha valakinek, a jó tanítónak Krisztus szelleme szerint kell hivatását fölfognia, hi- szen Jézus volt a világ legnagyobb Tanítója s Nevelője. Vagy volt-e sziv, mely jobban szeretett, volt-e sziv, mely a tanítói erényekre: sze- lidségre, türelemre, odaadó részvételre tökéletesebb példát nyújtott, mint az Övé? Volt-e még egy az emberi- ség legnagyobb pedagógusai között, ki az oktatásra nemesebb anyagot szolgáltatott, mint Jézus tanai, s ki a tanítói hivatás önzetlenségének magasztos elvét szebben megvalósi- totta volna, mint a tanító Jézus a a gyermekek között? Szeretet, sze- lidség, türelem és önzetlenség a fő- erények, melyek a tanító munkálko- dásának eredményességét megalap- pozzák. Krisztus tanai az anyag, mely a nevelő s tanító hivatását érdemszerzővé s eredményeiben az egyesre s az emberiségre a legüdvö- sebbé teszi. De mert a „nemo dat, quod non habet” igazsága a tanító hivatásában tán mindennél inkább érvényesül, a legfontosabbat abban ajánlhatom katolikus magyar taní- tóinknak, hogy mindenekelőtt saját szívükben éljen a Jézus szelleme s ezt a szelemet beléjük oltsa: a hit- tel, szeretettel, öntudatos kitartással gyakorolt szent áldozás...

— **Városok gyűlése.** A rendezett tanácsu városok polgármestereinek országos egyesülete október 19-én, vasárnap Szombathelyen évi rendes közgyűlést tart. A közgyűlés főteendője a rendezett tanácsu városok tisztviselőinek fizetésrendezése.

A kolera.

— Az egyéni védekezésről. —
Irtá: dr Preisz Hugó, egyetemi tanár.

A sok gáncs után, a mellyel a lapok az egészségügyi hatóságokat — nem kutatom, joggal vagy j g-talanul — illették, talán nem lesz haszon nélkül való, ha a közönség az egyéni védekezés módjairól és lehetőségéről is tudomást vesz. Mert a legideálisabb állapot az lenne, ha a társadalom minden egyes tagja megtenné mindent, a mi a kolera elkerülésére szükséges, s ez által a hatósági intézkedések tulajdonképpen fölöslegessé válnának. Eredményes egyéni védekezés azonban csak akkor lehetséges, ha tudjuk, hogy a betegség csirái mi módon terjednek, mi uton jutnak belénk és hogy mi módon lehet elkerülni, vagy ártalmatlanná tenni.

Nemileg igaz volt az ismert tudósnak, Mecsnikovnak, a mikor nem bizonyos, tudományos meggyőződés szülte méltatlankodás nélkül azon való csodálkozását fejezte ki, hogy miképpen lehet manap még félni a kolerától, mikor ez a betegség és az ellene való védekezés módjai ugyszólván a teljes befejezésig ki vannak dolgozva és ismeretesek előttünk. Igaza van Mecsnikovnak, de csakis a társadalom intelligens rétegeire nézve, a kik tudomást vesznek a kolera csiráinak terjedési módjáról és ehhez képest védekeznek; de nincs igaza a szélesebb néprétegekre nézve, a melyek új igazságokat nehezen és hitetlenül fogadnak és régi megrögzött szokásoktól csak nehezen téríthetők el, még akkor is, ha ezek a legszembeötlőbb egészségügyi érdekeikbe ütköznek. Mert csak az a meggyőződés, vagy legalább hit, hogy bizonyos védekezési eljárás, bizonyos életmód valóban képes védelmet nyújtani a kolera által való megbetegedés ellen, csak az indíthatja az embereket a védekezési rendszabályok igazán következetes megtartására. Ha majd valamikor a fiataiság nem az iskolának, hanem inkább az élet számára fog tanulni és ha majd a természettudományok tanítása nagyobb teret fog hódítani magának, akkor a fertőző betegségek ellen való egyéni védekezés is szélesebb körökre fog elterjedni.

A kolera ellen való védekezés nézőpontjából az újabb kornak egyik eléggé alig megbecsülhető vívmánya annak biztos felismerése, hogy a kolera csirái nem röpködnek a levegőben és hogy nem a belehelt levegővel veszi magába az ember. Ezt a tényt azonban sok művelt laikus sem tudja meg. Igaz, hogy még alig harminc éves orvosi könyvekben is azt olvashatják, hogy a kolera mérge a talajból a levegőbe száll s innen léleki be az ember.

Hogy a kolera mérge nem illékony voltának felismerése mennyire fontos, bővebb magyarázatra nem szorul. Mert ha a láthatatlan kicsinyességű kolera csirák a levegőben lebegnének és ennek áramlásával és a széllel hajtva mindenütt elszállanak, akkor védekezésről szó sem lehetne, mint-hogy levegő nélkül nem élhetünk és minthogy nem tudnók, hol tiszta a levegő és hol nem.

Ha a kolera mérge a betegből vagy váladékaiból a levegőbe szállni és ezen keresztül egészséges egyéneket

fertőzni képes lenne, akkor el sem volna képzelhető, hogy kolera és he-teges környezete, orvosi, ápolói egészségesek maradjanak. A levegőtől tehát nincs mit félnünk, még a kolera beteg közvetlen szomszédságában sem, mert a kolera csirák a levegőbe nem szállnak föl.

A kolera mérge a kolera beteg tápcsatornájában óriási mértékben elszaporodik és a betegből kiürített anyagokkal nagy mennyiségben a külső világba jut. Minden kéz, tárgy vagy anyag, a melyhez ilyen fertőzött anyagnak a nyoma is tapad, a kolera csiráit hordja magán és ha e csirák egészséges ember szájába, gyomrába jutnak, megkaphatja a kolera. Ennek tudása az egyéni védekezés alapja.

Hogy az olvasónak kellő fogalma legyen arról, hogy a kolera anyag miként szedhető el a beteg körül, segítségére jövök a következő példával. Tegyük föl, hogy a betegből származó és kolera csirákkal telt anyag valamely intenzív festőanyag volna, például fukszin vagy karmin-vörös pora, a melynek csekély nyoma is pusztán szemmel könnyen látható. Ugyebár, így könnyen elképzelhető, hogy a kolera csirákától a beteg környéke csakhamar megpirosodna és pedig a beteg körül követett tisztaság mértéke szerint; a beteg ruhája, ágyneműje, apadló, ugyszintén az ápoló keze, ruhája stb. Már pedig csak kisérlel meg valaki fukszinporral csak kevésbé is bekenet ujjakkal manipulálni és azt fogja tapasztalni, hogy csakhamar minden piros, a mihez csak hozzányult. Ha szakácsnőnek volt piros a keze, piros foltok tapadnak a tőle érintett eszközökre, ételekre, ha péké vagy cukrászé, akkor a süteményekre, ha gyümölcsös kofáé, akkor a gyümölcsre és így tovább. A ki ilyen festékes élelmicikket eszik, a ki ilyen tárgytól, anyagtól pirossá lett kézzel élelmiszert magába vesz, az a piros festéknek részecskéit is magába szedi.

Egészen így, csak-hogy szemmel nem követhető módon terjed a kolera anyaggal a kolera mérge is. A különbség csak az, hogy az ekképpen elszedelt kolera csiráknak sorsa nagyon változó lehet. A kiszáradásnak kitett csirák csakhamar, esetleg már kevés óra alatt elhalnak; de a nedves, nyirkos helyre jutottak sokáig, hetekig is élve maradhatnak, sőt bizonyos körülmények között, el is szaporodhatnak, így például vízben, tápszerekben, gyümölcsnek cukros nedvvel bevont felületén, nedves fehér- és ruhaneműeken stb.

A gyümölcs kolera idején régóta gyanuba vett élelmi és élvezeti cikk; de a laikus közönség szemében még mindig mint olyan szerepel, amely kolera járvány idején a kolera önmaga is előállítani képes. Pedig a gyümölcs csakis mint a kolera csirák vivője és közvetítője játszik ilyenkor fontos szerepet. Az az út, a melyet a gyümölcs megtesz, a míg a termőfáról a fogyasztóhoz eljut, nemkülönben az érett gyümölcsnek sokszor a cukros nedvétől tapadó felülete, nagyon is alkalmas arra, hogy a gyümölcs mint elsőrendű terjesztő szerepeljen a kolera járvány idején. A fáról való leszedés, a gazda udvarára, majd a piacra való szállítás közben, végül a piacon a

gyümölcs bőven ki van téve a kezek által való fogdosásnak, szennyezett tárgyakkal való érintkezésnek, szennyezett talajra való kiborulásnak. Innen a gyümölcsnek jogosulatlanul rosz hire a kolera idejében. A nem fertőzött gyümölcs, nevezetesen az, a mit fájáról tiszta kézzel szedünk, kolera idején is épp oly kevésbé veszedelmes, mint máskor. A nagyközönség abban a hiszemben él, hogy a fertőzött gyümölcsöt mosással ártalmatlanná lehet tenni. Nem tagadható, hogy ez oly gyümölcsfajoknál, a melyek sima felületűek (például alma, körte, szilva) és a melyeket mosás után ruhával alaposan le lehet dörzsölni, sikerülhet is; de máskor ez teljesen lehetetlen. Ismeretes, hogy az őszi barack bársonyos felületéről mennyire nehéz egy foltot letisztítani. A szóhasznos megfürösztése a szőlőnek pedig ártalmas csirák eltávolítására ugyancsak illuzórius.

A kolera gyakori terjesztője a víz is, mert a belé jutott kolera anyag abban elszed, a folyóvizek pedig ezt magukkal sodorván, nagyobb távolságokra is elhordják. A kolera csirái vízekben ugyanis napokig, hetekig élve maradhatnak, s ily víznek ivása, vagy ily víztől nedves élelmicikkek élvezete kolera okozhat. Az eddig megállapított kolera esetek kivétel nélkül a Duna mentére szorítkoznak és alig szenved kétséget, hogy a betegek egy része nyers Dunavíz által fertőződött meg.

Én forralt vizet iszom, de azt nem a mostani kolerától való félelemben és nem azért teszem, mintha a fővárosi vizet fertőzöttnek vélném; az nálam óvatosságból, talán mondhatná valaki, túlzott óvatosságból eredő szokás.

Ha a kolera mérgeinek elterjedéséről mondtunkat tudjuk, akkor az egyéni védekezés a lehető legegyszerűbbé fog alakulni. Ha valamely helységben kolera van, akkor mindent, amit házunkon kívül megérintünk (pénc, közlekedő eszközök, kilincsek stb) és minden anyagot, a mit házunkba hozunk, gyanusnak kell tartanunk. A védekezés arany-szabályai egészen röviden ekként fejezhetők ki.

A kezünket étkezés előtt alaposan mossuk meg és minden kívülről beszerzett olyan tárgyat vagy élelmi cikket, a melyről nincs kizárva, hogy kolera anyaggal közvetve, vagy közvetlenül érintkezett, tegyük ártalmatlanná.

A kolera gyanus tárgyakat, anyagokat aránylag könnyen, különös munka és költség nélkül lehet ártalmatlanná tenni, mert a kolera csirái nagyon kevésbé ellenállóak. Nemcsak sütés-főzés pusztítja őket el azonnal, hanem csekélyebb hőfokon is hamarosan elhalnak. 80 C. fokon például már néhány perc alatt elpusztulnak. Az égő tűzhely sütőjébe helyezett kenyér, sütemény, vagy egyéb tárgyak felületén tapadó kolera csirák 5—15 perc alatt ártalmatlanná vannak téve.

Egyébként is a kolera baktériuma kevésbé szívós apró lény, amennyiben például ecetben vagy erősen ecetes vízben csakhamar elhal, ugyszintén borban is. De azért ne gondoljuk, hogy a bőséges borivás megóvhat a kolerától, sőt ellenkezőleg,

Mert a mértéktelen borivás, valamint egyáltalában a gyomor rendszeres működésének megzavarása étrendi hibák folytán a kolera iránt fokozza a hajamoságát. Tudjuk is ennek okát. Az egészséges gyomor nedve ugyanis erősen öli a kolera csiráit, a romlott gyomoré ellenben sokkal kevésbé.

A kinek tehát gondja van arra, hogy csak főtt vagy sült élelmiszerekkel éljen, a ki a piacon vett gyümölcsöt is csak pározt állapotban veszi magába és egyéb tápszerekhez (például kenyérhez, süteményhez) tapadó kolera csirákat melegítéssel elpusztítja, az kolera ellen megvédheti a házat.

Ez a védekező eljárás attól az órától fogva megokolt, amikor alapos a feltevés, hogy a közforgalom szereplő anyagok vagy tárgyak kolera méreggel be lehetnek szennyezve.

A mennyire egyszerű, annyira biztos az az egyéni védekezés, csak következetesnek kell lennünk kivételben.

Mennyire más ez a védekezés, mint a régi, — talán még nem is egészen kihalt — eljárás, a midőn a csatornába zöld galicoidot öntöttek, hogy a kolera onnan ki ne szálljon, aztán nyugodtan élvezték a fertőzött ételeket és italokat.

A társadalom intelligenciájának feladata, hogy a népet a kolera terjedésének útjaira és módjaira kioktassa és így a tudatos egyéni védekezés szükségességét vele belátassa. Igaz, hogy ez nem könnyű feladat, mert a nép a védelmet a hatóságoktól várja és azt képzei, hogy teljesen meg is védhetik. Pedig a kolera olyan ellenség, a mely ellen nemcsak a hadvezetésnek, de minden egyesnek is a saját érdekében küzdenie kell.

„Jó Egészség.”

— Az ország terhei folyton szaporodnak. Szaporítja a Hederváry-kormány. A nép nyakára jönnek az új adók. Felemelték a só árát; megtartják a hufogyasztási adót; most felemelik a petróleum árát és behozzák a gyufamonopóliumot. Mind olyan cikkek, amelyek a legközvetlenebb életszükségleti tárgyakat képezik. Azért, hogy teljesíthessék, amiért ide küldettek: a megszámlálhatatlan milliók kifizetését az osztrák és német katonai hatalom céljaira. Nagyon lenézük ezt az országot, hogy az mindig eltűri, hogy jogaitól megfoszszák, fejlődésében megakaszszák, végül pedig a legsúlyosabb terhek viselésénél egyszerűen járomba hajtja a fejét...

Az iskolák a gyermekszanatóriumért.

A „Gyermekszanatórium Egyesület” Ö fensége Hohenbar Zsófia hercegnő legmagasabb védnöksége és gróf Zieny János vallás- és közoktatásügyi miniszter kormányzata alatt arra törekszik, hogy segítséget nyújtson ama senyvedő, szegény beteg kisdedeknek, akik most évről-évre ezer és ezer számra elpusztulnak a szükséges ápolás hiányában.

Nincs a világon irgalmasság szebb és meghatóbb, mint a mely a szegény beteg gyermekek ágya fölé hajlik! Ezen magaslatos feladat érde-

kében fordul most segítségért a nemzet mindig hű és önzetlen munkásaihoz, a nemzet nevelőihez a gyermekszanatórium kormányzóságára.

A vallás- és közoktatásügyi miniszterium engedélye alapján most gyűlés folyik a tanuló ifjuság körében, hogy a szegény gyermekek szanatóriuma mielőbb megépíthető legyen.

Ezton is azzal a kérelemmel fordul a Gyermekszanatórium kormányzó tanácsa városunk közönségéhez és főleg a tanulóifjusághoz, hogy néhány fillérrel a gyermekszanatóriumok létesítéséhez hozzájáruljanak. A gyűjtött összeg feltüntetésére szolgáló leveket a tanintézetek tanárai és tanítóitól lehet átvenni és ugyancsak az iskolákhoz kell a begyűjtött összeget átengedni. Minden fillér, melyet a Gyermekszanatóriumot szolgálja, örömet és áldást fog fakasztani. Felhívjuk városunk tanulóifjuságát, hogy a legmelegebb érdeklődéssel támogassák a Gyermekszanatórium vezetőjének törekvését, hogy városunk gyermekszanatóriumi gyűjtése minél jelentékenyebb legyen.

HIREK.

— **Dr Kenessey Béla**, erdélyi református püspök kezdőjárásai körutja a múlt héten valóságos diadalut volt. Vasárnap Kézdivásárhelyet látogatta meg, ahol templomozás volt. Hétfőn a püspök és kísérete Bereczkben tett látogatást. Kedden Feltorján és Karatánán tartotta meg a hivatalos vizsgálatot, szerdán Kézdimartonfalvát látogatta meg. Ezzel befejezte a kézdői református egyházmegyében hivatalos körutját és csütörtökön Étfalvazoltánban volt egy vitás egyházi ügyben. A püspök pénteken utazott vissza kíséretével székhelyére Kolozsvárra.

— **Belépes a függetlenségi pártba.** Incze Domokos róm. kath. plébános a kit pártönkivüli programmal Nagy György dr.-al szemben a csikszentmártoni kerületben képviselővé választották, a pártönkivüli 48-asok közé lépett be. Incze Domokos lépése meglepetés a munkapártiak részére, mert Inczét maguk közé sorozták.

— **Egy székely író kiütetése.** A Kolozsvárt székelő Erdélyi Irodalmi Társaság múlt héten tartott ülésében Kelemen Lajosné szül. Zathureczky Berta ur asszonyt, a nagy nevű székely írónő rendes tagjának választotta. Az új tagot Gyalui Farkas és Felszeghy Dezső hírneves írójuk táviratilag üdvözltek. Jólesik látnunk Kelemen Lajosné kiütetését annál is inkább, mert az írói munkálkodást elismerés ritkán kíséri, de annál gyakrabban a kicsinyes guny. E kiütetés pedig ezen alkalomból a legérdemesebbét érte. Gratulálunk!

— **Szövetkezeti hír.** Az Első Székely Házi Ipari Országos Szövetkezet iránt országszerte, de különösen Szilágyvármegyében nagy az érdeklődés. Suba István érminszenti áll. isk. igazgató-tanító személyesen megtekintette a központi vezetést. Az eddig elért eredmény felett elismerését nyilvánította s azon elhatározással utazott haza, hogy az eszmének még buzgóbb apostola lesz. Igéretet tett a tanfolyam beállítására körül kifejtendő legnagyobb tevékenységre.

Székelyudvarhely tankötelesei.

A város 6—11, illetve 12—14 éves tanköteles növendékek összeírása befejezést nyervén megállapíthatjuk, hogy beiratkozott 6—11 éves fiú 562, leány 412, összesen 974 mindennapi tanköteles és 12—14 éves fiú 221, leány 84, együtt 305, iparostanonc pedig 215. Nem iratkozott be még ez ideig 6—11 éves fiú: 67, leány 72, összesen 139, 12—14 éves fiú 44, leány 154, összesen 198, iparostanonc pedig 70, vagyis a be nem iratkozottak összes száma a mai napon még 407. Jelentékeny nagy szám, mely hisszük, hogy a tankötelezettség végrehajtásából megbízott városi hatóság erélyes eljárása folytán minél előbb elapad.

— **A vallás nem olyan**, mint az ünnepi öltözet, hanem olyan, mint a jobbkezes, a mely mindig munkában van (U. K.)

— **Brassai bácsi.** Abból az alkalomból, hogy a kolozsvári temetőben Brassai Sámuel emlékét most leplezték nem lesz érdektelen, hogy egy pár adomát felfrissítsünk az öreg ur életéből. Brassai bácsi sok oldalú nagy tudású professzora volt a kolozsvári egyetemnek. Hogy milyen képzettségű volt ifju korában, legjobban bizonyítja a kolozsvári unitárius gimnázium egyik professzorának ama megjegyzése a ki előtt vizsgázott: Domine, domine nem jó ifju embernek ilyen sokat tudni. A természetet nagyon kedvelte, de ott is, állandóan megfigyelt, tanult. Egyszer egy barátja társaságában a Szt.-Anna tavát látogatta meg. Sikertült a tó partján egy békát fognia. Rögtön elővette arany óráját, hogy a béka érverését megszámlálja. Mikor ezzel elkészült, az órát bedobta a tóba s a békát elhelyezte a mellény zsebében. Rendkívül sokat utazott, de az utiköltséggel rendszeren zavarba jött, a hazatérésnél nehézségei voltak. Ettől fogva az utazásra szánt pénzt két részre osztotta. Egyik részt a jobb, a másik részt a bal nadrág zsebébe helyezte el — már most addig ment a távol nyugatra vagy keletre, míg a jobb zsebében tartott a pénz, mihelyt kifogyott, rögtön vissza fordult s a bal zsebkészlete rendszeren haza segítette.

A régi százások beváltási ideje.

Az Osztrák-Magyar Bank a régi százások-bankjegyek utolsó beváltási határidejéről a következőket teszi közzé: Az Osztrák-Magyar Banknak 1880. évi május hó 1-éről keltezett o. é. száz forintos bankjegyei, melyek az 1902. évi október hó 6-áról kelt hirdetmény szerint behivatott és melyeket a fő- és fiókintézetek jelenleg beváltásra még elfogadnak, 1910. évi október 31-ike után többé nem váltatnak be. Ehhez képest a banknak azon kötelezettsége, hogy a fentemlített bankjegyeket beváltsa, e határnap lejártával teljesen megszűnik.

— **Hat éven túl szolgáló altisztek közszolgálati ügye.** A honvedelmi miniszternek a hat éven túl szolgáló altisztek részére a szolgálai és altiszti közszolgálatban való alkalmazása tárgyában kelt ismeretes leírata folytán Veszprém vármegye közönsége kimondotta, hogy a miniszter kívánóságát méltányosnak és igazságosnak találja. A leíratan kifejtett s a vármegye közönsége által is felelté fontosnak elismert véderő fejlesztés ér-

dekében sokkal inkább célravezetőnek tartja, ha az ilyen tovább szolgáló érdemes altisztek javára a katonai igazgatás részéről a közszolgálatban levő szolgálai és altiszti állások dotálásával egyező javadalom biztosíthatnék, mert ezen esetben az altisztek megélhetésüket a hivatásos katonai szolgálat körében megtalálván, pályájukon továbbra is szívesen megmaradnak.

— **Gyorsvonatoknak feltételes megállítása Melesicz állomáson.** A Budapest—galánta—zsolnai vonalon közlekedő, Budapest nyugoti pályaudvarra d. e. 9 óra 40 perckor érkező, valamint a Budapest nyugoti p. udvarról este 6 óra 50 perckor induló gyorsvonatok f. évi október hó 1-től kezdve Melesicz állomáson utasoknak fel és leszállása céljából feltételesen meg fognak állítani. Az előbbi gyorsvonat Melesicz állomást reggel 5 óra 40 perckor, az utóbbi pedig éjjel 10 óra 41 perckor érinti.

IRODALOM.

Tanítók Évkönyve az 1910—11. tanévre. Szerkesztette Wolmuth Ernő. Kiadja a Szent-István Társulat.

Harmadizben jelenik meg a Szent-István Társulat által kiadott Tanítók Évkönyve. E harmadik kötetnek is ugyanaz a célja, ugyanaz a szelleme, ami az első kettőé volt s hogy azoknak célját és szellemét megértette, megszerette és méltányolja a magyar tanítóság, azt azon kötetek gyors szétkapkodása bizonyítja. Ez a harmadik kötet is minden közleményével a keresztény szellemű nevelésügyet szolgálja. Ostorozza a keresztény paedagógia külső és belső ellenségeit; egyformán óv a vallástalan észjárás túlzásaitól és az elfogult maradi mozdulatlanság esőkönyösségétől. Megszólaltatja a magyar katolikus nevelésügy vezetőit. Gróf Maláth Gusztáv erdélyi püspök, Gieswein Sándor, Kamocsy István, Jehlicska Ferenc, Báthory Nándorné s a szakkérdések érdemes taglaloínak egész sora olyan cikkekkal szerepelnek e kis kötetben, hogy általuk ez a magyar paedagógiai irodalom ez évi termelésének legértékesebb alkotásai közé jut. Igen becses a világhírű Foerster: „Jugendlehre“ című munkájának Ahrend Endre piarista tanár által készített fordítása, ez a kis fordítás ma a megérdemi az Évkönyvnek megszerzését. A megszerzés pedig annál könnyebben megy, mert a Szent-István Társulat páratlan bőkezűségéből minden tanító ingyen kapja s ára csak 1 K.

Magyar királyi államvasutak.

Igazgatóság.

282906—910. sz. F. II.

Téli menetrend.

A magyar királyi államvasutak vonalain és az általuk kezelt magánvasutakon folyó évi október hó 1-től a téli menetrend lép életbe, mely a jelenleg érvényben levő nyári menetrenddel szemben a következő lényegesebb változásokat tartalmazza:

A budapest—predeáli vonalon.

A Budapest nyugoti pályaudvarról este 9 óra 35 perckor induló gyorsvonat Magyaránadas állomáson feltételesen, a Budapest nyugoti pályau-

dvarról d. u. 2 órakor Kolozsvárra induló és a Kolozsvárról este 9 óra 55 perckor Budapest nyugoti pályaudvarra érkező gyorsvonat Kissebes állomáson, a Kolozsvárról d. u. 1 óra 50 perckor Budapest nyugoti pályaudvarra érkező gyorsvonat Magyaránadas és Kissebes állomásokon, a Budapest nyugoti pályaudvarról d. u. 2 órakor induló kolozsvári gyorsvonat Biharpüspöki állomáson, az összes személyszállító vonatok — a gyorsvonatok kivételével, Harasztos és Szederjes kitérőkön, a Csucsaról reggel 3 óra 57 perckor Nagyváradra induló személyszállító vonat Zichy-barlang megállóhelyen és végül a Kolozsvárról d. u. 1 óra 20 perckor Nagyváradra induló személyszállító vonat Étesd megálló h. sz. állomáson rendszeren meg fognak állani.

A székelykocsárd—brassói vonalon.

A Brassórol jelenleg reggel 5 óra 40 perckor Mádéfalvára induló személyvonat forgalma a mádéfalva—székelykocsárdi vonalrészre is kiterjesztetik és Mádéfalváról d. e. 10 óra 20 perckor fog indulni, Székelykocsárdra pedig este 7 óra 17 perckor érkezni. A Brassórol jelenleg d. e. 8 óra 3 perckor Székelykocsárdra induló személyvonat megszüntették. A Csikszeredáról jelenleg d. u. 4 óra 20 perckor Székelykocsárdra induló személyvonat Brassórol kiindulólág és pedig d. e. 10 óra 55 perckor és Csikszeredáról d. u. 3 óra 8 perckor fog indulni. A Székelykocsárdról jelenleg d. u. 4 óra 38 perckor Gyergyószentmiklósrá és az este 8 óra 0 perckor Marosvásárhelyre, továbbá a Csikszeredáról jelenleg reggel 5 óra 45 perckor Székelykocsárdra, végül a Brassórol jelenleg este 6 óra 17 perckor Mádéfalvára induló személyvonatok korábban fognak indulni.

A mádéfalva—gyimesi vonalon.

A Mádéfalváról jelenleg este 7 óra 9 perckor Gyimesre induló személyszállító vonat helyett új vonat helyeztetik forgalomba, mely Mádéfalváról reggel 6 óra 10 perckor indul és Gyimesre d. e. 10 óra 12 perckor érkezik.

A sepsiszentgyörgy—bereczki vonalon.

A Bereczkról jelenleg reggel 6 órakor Sepsiszentgyörgyre induló személyvonat helyett d. e. 8 óra 20 perckor új vonat fog indulni, mely Sepsiszentgyörgyre d. e. 11 óra 50 perckor érkezik, míg a Bereczkról jelenleg d. u. 12 óra 18 perckor Sepsiszentgyörgyre induló vonat korábban és pedig 11 óra 40 perckor fog indulni. A Sepsiszentgyörgyről d. e. 10 óra 11 perckor induló személyvonat helyett d. u. 12 óra 49 perckor új vonat fog indulni, mely Bereczkre d. u. 4 óra 16 perckor fog érkezni.

A küküllőszög—parajdi vonalon.

A Küküllőszögről jelenleg d. e. 10 óra 21 perckor Dicsőszentmártonba induló és onnét d. u. 12 óra 23 perckor Küküllőszögre visszainduló személyvonat menetrendje alábbiak szerint változik. Küküllőszögről indul d. e. 9 óra 40 perckor, Dicsőszentmártonba érkezik d. e. 11 óra 2 perckor, az ellenirányban Dicsőszentmártonból indul d. e. 11 óra 17 perckor és Küküllőszögre érkezik d. u. 12 óra 38 perckor, hol Budapest felé közvetlen csatlakozást nyer.

Az igazgatóság.

(Utányomást nem dijazunk.)

eredeti francia angol, és amerikai toalettmódeli közül a BUDAPESTI BAZÁR egy évfolyamában. Előfizetési ára: **negyedeve 2 korona.** Ingyen mutatványszámot küld a „BUDAPESTI BAZÁR“ kiadóh. (tala Budapest, VIII. Baross-u. 22. (Budapesti Bazár-ház.)

Zempléni Árpád

író, a Petőfi Társaság tagjának a következő művei kaphatók:

Új versek (1893—1897). Negyedik kiadás. Budapest, 1898. Franke Pál bizománya. Terjedelme 8 iv; ára 1 K.
Válogatott versei. (1884—1892 1897.) Budapest, Franke Pál bizománya. Terjedelme 18 iv; ára füzve 2 K, diszkötésben 5 K.

Kis emberek. Elbeszélések. Valter Ernő kiadása. Budapest. 1899. Terjedelme 10 iv; ára 1 K.

Didó. Verses lírai regény. Tóth István négy szoborképével. Második kiadás. Budapest, 1901. Terjedelme 12 és fél iv; ára füzve 2 K, magyar stíli diszkötésben 3 K.

Washington, Pályadíjnyertes óda, 1906.

Bosszú. Osztályk hísi ének. A Kisfaludy-Társaság 1907. évi Bulovszky díjával jutalmazott kisebb elbeszélő költemény. Második kiadás; ára 1 K.

Istár és Gilgamesz. Babiloni rege. Budapest, 1910; ára 1 K.

Turáni Dalok. (1900—1910.) Mondái és történelmi hősenek. Budapest, 1910. Terjedelme 16 iv; ára füzve 5 K, stilszerű diszkötésben 8 K.

Mindezek együttesen és külön-külön is megrendelhetők a szerzőnél (Budapest, IV. Bástya-u. 11. sz. alatt) a pénz előleges beküldésével vagy utánvét mellett.

Eladó ház.

Reáliskolával szemben

Eötvös-utca 15

számu ház,

mi 2 szoba, konyha, 1 bolthelyiségből és pincehelyiségből áll. Értekezhetni **Dézsy Baláznál,** Battyáni-tér 5/a házszám alatt.

ELET KÖNYVE

állandó házi orvos. Ingyenes gyógmód: tifusz, kolera, toroklob, rühl vérhas, mindenféle himlő és vörheny orbanc, bujakór, szamárhurut, agytüdő-, szív-, gyomor-, méh- és bélgyulladás, vese-, máj-, lép-, hólyag-, bajok, skrofula, köszvény, csúsz, nyavalyatörés, aranyér, gutaütés, nehéz sebesülések, vérszegénység, vízkóróság, szárazbetegség (tuberkulózis-torok- vagy mandolagyulladás, gyomorkatarus, őrlés stb. ellen. Irta: **DERZSI JÓZSEF.** Az E. M. K. E — tekintélyes orvosok ajánlatára — nepeknyvtárai részére 100 példányt elfogadott. Ára 3 korona. Kapható: **Betegh Pál** könyvkiadónál Székelyudvarhelyt és valamennyi könyvkereskedésben.

B O R I!

Fernengel Gyula székelyudvarhelyi bornagykereskedőnél

a legjobb minőségben, nagy választékban és legelőnyösebb árak mellett nagyban és kicsinyben kapható.

Építési tervek és költségvetést jutányos áron elfogad **Tóth József** Bethlen-utca 41. sz.

Névjegyek
Meghívók,
Eljegyzési
és Esküvői
valamint **gyászjelentések**
ugyszintén mindenféle **könyvnyomdai és könyvkötői munkálatok** izléses kivitelben, gyorsan és pontosan készülnek
Betegh Pál
villamos územre berendezett könyvnyomdát és könyvkötő-intézetében Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 31. sz. alatt.
Vidéki megrendeléseket azonnal elintézi.

Hirdetések
felvétetnek a **Székely-Udvarhelyi kiadóhivatalában**

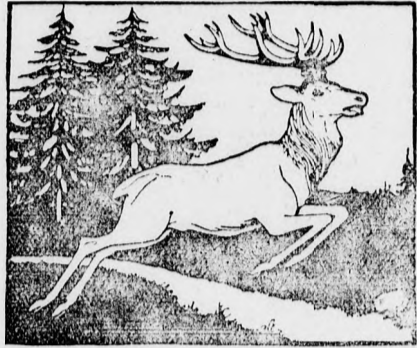
Figyelmeztetés!

A Schicht szarvasszappant

valódi csakis a

Schicht

névvel és a „szarvas” védjeggyel!

Nyomdász-

tanulóknak 2—4 gimnáziumot, reál- vagy polgári iskolát végzett fiukat felvesz **Betegh Pál** könyvnyomdátó-intézetébe Székelyudvarhelyt — havi fizetéssel.

Ki a Yes-Oui-Si

című lapot megrendeli, játszva — minden megerőltetés nélkül és önállóan az **angol és francia** nyelveket alaposan megtanulhatja. Előfizetési ára negyedévre 1—1 kiadásra csak 3 K. Kiadóhivatala Budapest, VI. Andrassy-ut 97. sz. a „Székely-Udvarhely”-re való hivatkozással mutatványszámot szívesen küld bárhova.

Czell Frigyes

és Fiai

bortermelők és bornagy kereskedők **Medgyes.** Legjobb beszerzési forrás természetadta valódi erdélyi hegyi borokban. Hordókban és palackokban. **Kitünő sajattermés és vörös borok.**

SZÉKELY-UDVARHELY

tiszta 48-as függetlenségi lap, Udvarhely megye legerősebb közlönye. Megjelenik hetenkint 2-szer. Előfizetési ára félévre 5 K. Elterjedtségénél fogva hirdetésekre a legalkalmasabb.

Emke Adria Rákóczy Szt-István Szepesi Ien

legjobb magyar gyártmányú díszleveledpapírok. Ezekon kívül közönséges és finom, szines és virágos leveledpapírok és borítékok, leved-kártyák, gyász- **Képes levelezőlapok** 20-féle helybeli felvétel, levedpapírok stb. Nagy választék tájképes virágos, genre, művész- és alkalmi kártyákból és üdvözlő jegyekből

Állandóan kaphatók mindenféle

kész nyomtatványok,

u. m. községi, körjegyzői, szolgabiroisági, végrehajtói, ügyvédi, lelkeszi, iskolai, üzleti és különféle magánügyi nyomtatványok.

NYOMTATVÁNYRAKTÁR

KÖNYVNYOMTATÓ- ÉS KÖNYVKÖTŐ-INTÉZET

BETEGH PÁL

KÖNYV-, ZENEMŰ- ÉS PAPIRKERESKEDÉS

Mindenféle színű, nagyságu, súlyu és minőségű irodai és író-

PAPIROSK

vonalzott és sima levedpapírok, vonalzott és rovatos papírok, rajzpapírok, írógéppapírok, csomagoló és selyempapírok, másolópapírok, itató-papírok, szűrőpapírok, torta- és befőzőpapírok, könyvkötő-papírok és papírkülönlegességek. Kártyapapírok.

Lemezpapírok minden sulyban. hangjegypapírok. Sorvezetők.

Irkák, füzetek,

jegyzetkönyvek, hangjegyfüzetek, rajzfüzetek, vázlatkönyvek, diszminták, ólepisíri és rondírisi minták. Olesó legyező-falrajzek, klozetpapírok, szivarkahüvely, szivarka s névjegytárcák **Dohány-esszivartárcák** bőrből és fémhől. **Bortárcák,** pénzes-erszőnyek, okmány és irománytáskák.

Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 31. (saját ház).

Ajánlja modern gépekkel szakszerűen berendezett villam-motoros

KÖNYVNYOMDÁJÁT

mindenféle könyvnyomdai munkák, u. m.: művek, füzetek, táblázatok, hatóságai és üzleti nyomtatványok, meghívók, eljegyzési és esküvői kártyák, névjegyek, falragaszok, körlevelek, gyászjelentések stb. pontos és jutányos áron való elkészítésére. Ajánlja továbbá

könyvkötészetét

honnan izléses munkák a legrövidebb idő alatt olesó áron kerülnek ki

Acéltollak, rondtollak, üveg-tollak, tollszárak, disztollszárak. Ironok, fekete, szines és másoló-ironok, notes-ironok, csavarironok (crayonok), zsebironok, csavarironbetétek, ironvédők, ironhegyezők. Kréták, iskolai, kávéházi és fajlező kréták, szines kréták. Tinták, legjobb irodai és másoló tinták, szines, vegy- és ruhajelző-tinták, bélyegzőfesték, tus, mézga, folttisztító, bronz.

HEGEDŰ, hegedüvonó, hurok, hegedü-iskola, hegedü-alkatrészek. Gramophon és fonográfok, lemezek és hengerek. Hang-goló-sipok és o. rnak. Monogramok fehérenmü és levedpapírjelzésre. Kézi nyomda. — Különféle bélyegzők, pecsétnyomok, pecsétjegyek, pecsétviasz, festékpárnák, ostyak. Ajtóablak és névfeliratok öntött fémhől, erdeszkalapácsok gyári árban.

Körzők,

vonalzók, háromszögek, szögmérő, rajzdeszkák tolltokok, itató-deszkák, olaj-s zfesték minden szinben. Ecsetek. Irodai és zseb-tintatartók, disztintatartók, toll-állványok, szivacs-esésze, író-mappák. Legjobb dörmézgák, gummiszalagok. — Rajzszögek, szöngy szögek, kapesok stb.